

СТАТИСТИКА ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© 2015 МЕЛЬНИКОВА К. В.

УДК 658.7

Мельникова К. В. Статистика логістичної діяльності підприємств

У статті проаналізовано сучасні наукові підходи до визначення терміна «логістична діяльність». Розкрито роль нового напрямку статистики логістичної діяльності як засобу інформаційного забезпечення діяльності підприємств. У результаті проведеного дослідження автором визначено сутність поняття «статистика логістичної діяльності підприємства». Визначено та охарактеризовано об'єкт, предмет та завдання статистики логістичної діяльності підприємств. Розглянуто та узагальнено різні напрямки статистичних досліджень логістичної діяльності та їх роль в інформаційному забезпеченні логістичної діяльності. Виділено методи та особливості статистичних спостережень за логістичною діяльністю підприємств.

Ключові слова: статистика, логістична діяльність, підприємство.

Бібл.: 10.

Мельникова Катерина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, організації та планування діяльності підприємства, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: melnikova-kv@mail.ru

УДК 658.7

Мельникова Е. В. Статистика логистической деятельности предприятия

В статье проанализированы современные научные подходы к определению понятия «логистическая деятельность». Раскрыта роль нового направления статистики логистической деятельности как средства информационного обеспечения деятельности предприятий. В результате проведенного исследования автором определена сущность понятия «статистика логистической деятельности предприятия». Определены и охарактеризованы объект, предмет и задачи статистики логистической деятельности предприятий. Рассмотрены и обобщены различные направления статистических исследований логистической деятельности и их роль в информационном обеспечении логистической деятельности. Выделены методы и особенности статистических наблюдений по логистической деятельности предприятий.

Ключевые слова: статистика, логистическая деятельность, предприятие.

Библ.: 10.

Мельникова Екатерина Валерьевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики, организации и планирования деятельности предприятия, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: melnikova-kv@mail.ru

UDC 658.7

Melnykova K. V. Statistics of the Logistic Activities of Enterprise

In the article the current scientific approaches to the definition of the concept of «logistic activities» have been analyzed. The role of the new direction of statistics of the logistic activities as a means of information support for the activities of enterprises has been disclosed. As result of the research, the author has defined the essence of the concept of «statistics of the logistic activities of enterprise». Identified and described are the object, subject and tasks of statistics of the logistic activities of enterprise. Considered and summarized are various areas of statistical studies of the logistic activities and their role in the information support of logistic activities. Methods and specific features of statistical surveys on logistic activities of enterprises has been identified.

Key words: statistics, logistic activities of the enterprise.

Bibl.: 10.

Melnykova Kateryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economy, Organization and Planning of Activity of the Enterprise, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: melnikova-kv@mail.ru

У сучасних умовах функціонування підприємств збору та аналізу статистичних даних про логістичну діяльність приділяється замало уваги, оскільки не розроблена єдина система показників, крім цього, вона не є обов'язковою для підприємств. Кожне підприємство самостійно веде облік і аналіз статистичних показників логістичної діяльності залежно від своєї мети.

Розробкою показників логістичної діяльності в різний час займалися зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, такі як Бауэрсокс Д., Гаджинский А., Гаррисон А., Качуровський В., Крикавський Є., Васелевський М., Білик І., Дейнека О., Моїсеева Н., Чухрай Н. [1 – 10] та багато інших, проте на сьогоднішній день не визначене чітке значення сутності статистики логістичної діяльності підприємств.

Метою статті є узагальнення сутності й особливості статистики логістичної діяльності підприємств.

У сучасній науковій літературі існують різні тлумачення поняття «логістична діяльність підприємства», тому, узагальнюючи різні підходи, сформулюємо таке визначення.

Логістична діяльність підприємства – це процес управління сукупними потоками (матеріальними, інформаційними, сервісними й фінансовими) в інтегрованих логістичних ланцюгах та здійснення логістичних операцій з потоками з метою оптимізації витрат, задоволення потреб клієнтів і виконання місії підприємства.

Оптимізація управління потоковими процесами на підприємстві можлива за рахунок створення єдиної інформаційної системи на підприємстві. Актуальним напрямом інформаційного забезпечення логістичної діяльності є статистика матеріальних потоків, логістичних операцій і в цілому показників, які характеризують результати логістичної діяльності.

Головним завданням статистики логістичної діяльності має бути задоволення потреб господарюючих суб'єктів, менеджерів у достовірній та надійній статистичній інформації про обсяги, структуру і динаміку ресурсів, а саме:

- ✦ інфраструктури логістичної діяльності, у тому числі транспортних систем, система складування, інформаційного обміну і т. п.;

- ✦ фінансових коштів та інвестицій в логістичних системах;
- ✦ мережі логістичних центрів, їх розподілу по регіонах і галузях економіки;
- ✦ обсягів ресурсів, які переміщуються в логістичних ланцюгах окремих підприємств;
- ✦ результатів логістичної діяльності в розрізі її видів по підприємствах;
- ✦ внутрішнього і зовнішнього інформаційного обміну в ланцюгах поставок;
- ✦ результативності діяльності логістичних систем.

Предметом статистики логістичної діяльності повинні бути:

- ✦ розробка класифікації і системи статистичних показників логістичної діяльності;
- ✦ ведення статистичної звітності логістичної діяльності;
- ✦ розробка кількісних методів автоматизованої оцінки статистичних показників логістичної діяльності;
- ✦ організація моніторингу стану результатів логістичної діяльності та порівняння їх із середньостатистичними даними в галузі або регіоні.

Основним об'єктом вивчення статистики логістичної діяльності є матеріальні потоки і вся діяльність, пов'язана з процесом просування їх по логістичних ланцюгах, а також логістична інфраструктура.

Статистика логістичної діяльності – це галузь практичної діяльності, спрямована на збирання, обробку, аналіз та надання в публічне або приватне користування даних про явища і логістичні процеси, які спостерігаються за результатами логістичної діяльності підприємств.

Статистику логістичної діяльності як важливу складову їх інформаційного забезпечення за змістом доцільно розділити на ряд розділів, до яких можна віднести такі:

- ✦ статистику матеріальних, інформаційних, фінансових і сервісних потоків у ланцюгах поставок;
- ✦ статистику закупівельної, виробничої та розподільчої діяльності;
- ✦ статистику складської, вантажепереробної та транспортної діяльності;
- ✦ систему статистичних показників логістичної діяльності в цілому;
- ✦ систему статистичного моніторингу та статистичної звітності логістичної діяльності.

Статистика матеріально-технічної бази логістичної діяльності повинна вивчати стан, кількісні та якісні характеристики матеріально-технічних засобів, призначених для виконання логістичних операцій, а також рівень розвитку логістичної інфраструктури, призначеної для просування матеріальних і супутніх їм потоків.

Матеріально-технічна база логістичної діяльності об'єднує комплекс засобів і предметів праці у сфері логістики. Є найважливішою складовою логістичного потенціалу регіонів і країни, яка зумовлює як саму можливість проведення логістичних операцій, так і їх високу ефективність і результативність. Статистика матеріально-технічної бази здійснює збір, обробку та

аналіз даних, що характеризують організаційну структуру логістичних систем, парк технічного і виробничого устаткування, включаючи спеціальне обладнання для проведення логістичних операцій; розміри і технологічний стан складської бази; загальні обсяги, склад і структуру складських робіт; структуру транспортних мереж; результативність їх роботи та інші показники.

Окремим напрямом статистики повинно стати статистика використання інформаційних та інноваційних технологій у логістиці. Під інформаційними технологіями в логістиці розуміється сукупність форм, методів, способів і засобів автоматизації інформаційної діяльності у сфері логістики, яка охоплює період від моменту отримання інформації до підготовки управлінського рішення. Інноваційними технологіями в логістиці є принципово нові засоби і методи виконання логістичних операцій з матеріальними та інформаційними потоками.

Виходячи з найбільш актуальних питань логістичної політики, а також створення інформаційної бази логістичної діяльності, представляється важливим розробка статистичні показники, що характеризують такі сторони логістичної діяльності підприємств, як:

- ✦ взаємозв'язок між логістичною діяльністю і загальними характеристиками підприємства;
- ✦ взаємозв'язок з постачальниками, посередниками і покупцями;
- ✦ взаємозв'язок між логістичними процесами і результатами діяльності підприємств;
- ✦ логістичну інфраструктуру регіону та країни в цілому тощо.

Ключове місце серед статистичних показників повинні займати витратні показники через їх економічну значущість. Тому логістичні витрати слід класифікувати за тих чи інших ознаках або показників.

Логістичні витрати – це витрати, пов'язані з виконанням логістичних операцій (розміщення замовлень, закупівля, складування продукції, внутрішньовиробниче і зовнішнє транспортування, зберігання, відвантаження тощо), а також додаткові витрати, пов'язані з функціонуванням логістичних систем.

Склад логістичних витрат є індивідуальними для кожної логістичної системи, а також для окремого логістичного ланцюга. З цим пов'язані важкість та трудомісткість обробки інформації про склад логістичних витрат та їх облік.

На практиці існує класифікація логістичних витрат по центрах відповідальності, функціональних сферах й елементах витрат.

На вітчизняних підприємствах існує система угруповання витрат по статтях калькуляції (собівартості) та по економічних елементах (матеріальні витрати, амортизація основних фондів, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні потреби й інші витрати).

Для визначення собівартості товарів і послуг витрати угруповуються у відповідності з особливостями функціонування окремого підприємства, технологією виробництва та розподілу.

Угруповання логістичних витрат по економічних елементах і по статтях калькуляції розкривають зміст

витрат на здійснення процесу виконання замовлень споживачів з різних сторін і не повторюють, а взаємно доповнюють один одного, дозволяючи розкрити їх характеристику у взаємозв'язку з конкретними умовами і результатами логістичної діяльності.

Найбільш інформативною є група витратних показників, що характеризують основні види логістичної діяльності, галузі та регіонів. Не менш важливою є класифікація витратних показників по видах вантажів.

Оскільки основна мета використання логістичного підходу в функціонуванні логістичних систем це оптимізація або мінімізація витрат необхідно чітко визначити основні види логістичної діяльності та провести групування логістичні процеси на підприємстві. Окрім обліку витрат, необхідно їх далі оцінити з витратами конкурентів та середніми показниками в галузі або регіоні. Результати порівняння витрат дає змогу керівництву оцінити конкурентоспроможність підприємства й дає змогу приймати нові стратегічні рішення.

Статистика логістичних витрат має бути внесена загальну в інформаційну систему підприємства, що дасть змогу оперативно приймати рішення, управляти поточними процесами й логістичною діяльністю в цілому.

Найбільш привабливим і водночас складним напрямом статистики логістичної діяльності є вивчення її результатів. Для характеристики даного напрямку доцільно ввести групу показників логістичної діяльності, які характеризують її результативність по функціональних областях і окремих процесах.

Результативність й ефективність функціонування логістичних систем в цілому у більшості промислово розвинених країн оцінюють за якістю обслуговування клієнтів, тривалістю логістичного циклу, продуктивністю, прибутковістю та сумою загальних логістичних витрат.

Одним із завдань статистики є оцінка факторів, що перешкоджають розвитку логістичних процесів. Аналіз реальних проблем підприємств і регіонів послужить орієнтиром у розробці нових логістичних ланцюгів. Тому показники статистики цієї групи повинні бути орієнтовані на такі фактори: економічні, пов'язані з фінансовими ресурсами, ризиками і термінами руху матеріальних потоків; виробничі, які визначають наявність технологічного потенціалу на самих підприємствах і в регіонах; інші причини, що стримують логістичну діяльність. Кількісні значення цієї групи показників можуть бути отримані шляхом статистичного спостереження, а також за допомогою анкетного методу, який встановлює загальні фактори, що перешкоджають логістичної діяльності.

Основою економіко-статистичного аналізу логістичної діяльності можуть стати статистичні показники логістичної діяльності, кількісні оцінки яких розробляються на підставі матеріалів статистичних спостережень. Тому правильно обрана система класифікації показників і угруповань статистичних даних, уточнення та розширення кола розроблюваних показників сприятимуть поліпшенню якості інформації про логістичну діяльність підприємств.

До однієї з важливих проблем розробки показників логістичної діяльності слід віднести класифікацію

показників, які відображують їх в галузі та регіоні, що дає можливість оцінки логістичного потенціалу території та її інфраструктури.

У цілому проблема вибору та обґрунтування статистичних показників логістичної діяльності, а також виконання по них статистичних досліджень, аналіз результатів цих досліджень мають визначальне значення для становлення і розвитку логістичної діяльності та вимагають постійної уваги та вдосконалення.

Концептуальну основу статистичного моніторингу логістичної діяльності повинні становити такі положення:

- ✦ послідовне охоплення статистичним спостереженням усіх стадій логістичного процесу: від закупівель сировини і до виходу готової продукції на ринок;
- ✦ послідовне охоплення статистичним спостереженням різних видів і напрямків логістичної діяльності;
- ✦ розробка та використання єдиного понятійного апарату;
- ✦ забезпечення взаємозв'язку статистичних показників для різних логістичних ланцюгів і етапів статистичних обстежень.

Формування системи статистичного спостереження логістичної діяльності має будуватися на основі поєднання різних її форм і включати цілий комплекс взаємопов'язаних видів статистичного моніторингу, що розрізняються за терміном і періодичністю обстеження залежно від видів логістичної діяльності, що поєднують щорічні та повні періодичні обстеження [4]:

- ✦ суцільне обстеження по усьому логістичному ланцюгу (перша ступінь);
- ✦ вибіркоче обстеження по окремих функціональних областях (друга ступінь);
- ✦ оперативна звітність за скороченим спектром показників із суцільним охопленням підприємств (третья ступінь).

Основу першого ступеня на першому етапі повинна становити щорічна статистична звітність, що включає основні кількісні показники логістичної діяльності. Вони відносяться до витрат на: закупівельну, виробничу, транспортну, складську, розподільчу, вантажопереробку діяльність; джерелах фінансування; кількістю працівників; результативності логістичної діяльності; інформаційного обміну тощо.

Найбільш актуальними на сьогоднішній день видаються статистичні обстеження логістичної діяльності в промисловості і торгівлі. На цій стадії передбачається повне охоплення всієї сукупності підприємств з метою виявлення підприємств, які займаються логістичною діяльністю. Його проведення дозволить отримати загальну інформацію про стан логістичної діяльності в промисловості й непромислової сфері, порівнянню із зарубіжними даними; підприємства отримають можливість адаптуватися до нових показників у новому напрямку статистики, а також складуть базу для подальшого статистичного дослідження. У прагненні більш повного охоплення подібних підприємств необхідно враховувати види й усі стадії логістичної діяльності.

Друга ступінь статистичного дослідження включає вибіркоче спостереження по функціональних областях логістики, а також їх спеціальні статистичні спостереження. Використання не суцільних методів дослідження, які охоплюють лише частини елементів досліджуваної сукупності, з метою подальшого розповсюдження отриманих показників на всю сукупність, є перспективним в умовах ринкової економіки, що пов'язано не тільки з економією коштів, але також з тією обставиною, що розвиток приватного підприємництва загострює проблему конфіденційності інформації.

Спеціальні статистичні спостереження логістичної діяльності підприємств слід використовувати в тих випадках, коли не потрібно документального підтвердження зібраних даних або неможливо отримати такі підтвердження. Найбільш розповсюдженим способом отримання таких даних є опитування думки фахівців, який полягає в роздачі певному колу осіб анкет і їх отримання у заповненому вигляді. Поєднання в єдиній програмі обстеження анкетного і статистичних методів, роблять отримані результати спостережень більш достовірними.

Третя ступінь статистичного дослідження вимагає організації оперативної звітності, яка повинна включати невелику кількість показників, що характеризують стан і перспективи логістичної діяльності, обсяги логістичних витрат. Тому доцільне, щоб періодичність її подання відповідала ланцюгам поставок, що пов'язано зі швидкоплинністю економічної ситуацією та орієнтацією на замовлення клієнтів. Подібна звітність дозволить вирішити проблеми складання нових логістичних ланцюгів і мінімізації витрат в них.

ВИСНОВКИ

Статистика логістичної діяльності як наука має пріоритетне значення для інформаційного забезпечення логістичної діяльності. Удосконалення методів статистичного спостереження має стати напрямом таких досліджень:

- ✦ організація безперервного статистичного моніторингу за найважливішими логістичними процесами;
- ✦ організація спостережень за динамікою найважливіших показників логістичної діяльності;
- ✦ перегляд принципів побудови статистичного інструментарію, форм звітності з метою забезпечення їх гнучкості, можливості трансформації у зв'язку зі змінами завдань статистичного спостереження, підвищення результативності статистичної звітності;
- ✦ координація статистики логістичних процесів з усіма іншими суміжними галузями, а саме: статистикою промисловості, інвестицій, праці, зовнішньоекономічних зв'язків тощо.

Логістичні процеси за своєю суттю є процесами, що характеризуються масштабами логістичних ланцюгів, мінливістю та безліччю різних і не вимірюваних кількісних показників. У зв'язку з цим слід розробляти систему статистичних показників логістичної діяльності, пов'язаних з її різними видами, джерелами фінансування,

характеристиками підрозділів підприємств і виконуваних ними логістичних функцій, результативністю логістичної діяльності, інформаційним обміном та інше. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бауэрсокс Д.** Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс. – 2-е изд. / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 640 с.
2. **Гаррисон А.** Логистика. Стратегия управления и конкурентирования через цепочки поставок: учебник / А. Гаррисон, Р. Ван Гок / Пер. 3-го англ. изд. – М.: Дело и Сервис, 2010. – 368 с.
3. **Економіка логістичних систем: монографія** / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнека та ін.; за заг. ред. Є. Крикавського та І. Кубіва. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2008. – 596 с.
4. **Елисеєва И. И.** Общая теория статистики: учебник для вузов / И. И. Елисеєва, М. М. Юзбашев; под ред. И. И. Елисеєвой. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 656 с.
5. **Забуранна Л. В.** Логістичне управління підприємством: сутність та передумови розвитку / Л. В. Заburанна // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 7. – С. 120 – 123.
6. **Мельникова К. В.** Особливості обліку логістичних витрат на підприємствах / К. В. Мельникова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 5. – С. 242 – 246.
7. **Моисеева Н. К.** Экономические основы логистики: учебник / Н. К. Моисеева. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 528 с.
8. **Качуровський В. Є.** Інформаційна логістика / В. Є. Качуровський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика». – 2010. – № 690. – С. 53 – 59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Logistyka/2010_690/10.pdf
9. **Ястремська О. М.** Логістика: навч. посіб. / К. В. Мельникова, Т. О. Колодізева, О. В. Авраменко, Г. Р. Руденко, В. В. Сисоєв / Під заг. ред. О. М. Ястремської. – Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 304 с.
10. **Чухрай Н. І.** Розвиток логістики в умовах Е-економіки / Н. І. Чухрай, О. Б. Грна // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. – 2008. – № 623. – С. 272 – 278 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/39_3.pdf

REFERENCES

- Bauersoks, D., and Kloss, D. Dzh. *Logistika: integriruvannaia tsep postavok* [Logistics: the integrated supply chain]. Moscow: Oлимп-Biznes, 2005.
- Chukhray, N. I., and Hirna, O. B. "Rozvytok lohistyky v umovakh E-ekonomiky" [The development of logistics in terms of e-economy]. http://vlp.com.ua/files/39_3.pdf
- Eliseeva, I. I., and Yuzbashev, M. M. *Obshchaia teoriia statistiki* [General Theory of Statistics]. Moscow: Finansy i statistika, 2009.
- Garrison, A., and Van Gok, R. *Strategiia upravleniia i konkurirovaniia cherez tsepochki postavok* [Management strategy and compete through the supply chain]. Moscow: Delo i Servis, 2010.
- Iastremska, O. M. et al. *Lohistyka* [Logistics]. Kharkiv: KhNEU, 2014.
- Kachurovskiy, V. Ye. "Informatsiina lohistyka" [Information Logistics]. http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Logistyka/2010_690/10.pdf
- Moiseeva, N. K. *Ekonomicheskie osnovy logistiki* [Economic fundamentals logistics]. Moscow: INFRA-M, 2008.
- Melnikova, K. V. "Osoblyvosti obliku lohistrychnykh vytrat na pidpriemstvakh" [Features keeping logistics costs in enterprises]. *Biznes Inform*, no. 5 (2013): 242-246.
- Vaselevskiy, M. et al. *Ekonomika lohistrychnykh sistem* [The economy logistics systems]. Lviv: Lvivska politekhnikha, 2008.
- Zaburanna, L. V. "Lohistrychne upravlinnia pidpriemstvom: sutnist ta peredumovy rozvytku" [Logistics company management: the nature and conditions of development]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 7 (2010): 120-123.